

Nota van beantwoording zienswijzen, onderdeel van
instemmingsbesluit winningsplan Diever en
omgevingsvergunning Wapse

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

Datum
20 juli 2017

Bijlage nummer

Horend bij kenmerk

Datum

17118771

20 juli 2017

Nota van Beantwoording van de zienswijzen op het ontwerp-instemmingsbesluit en de ontwerp-omgevingsvergunning van gasvoorkomen Diever, gaswinningslocatie Wapse

		Num mer ziens wijze	Onderwerp	Beantwoording
	I.		Winningsplan - planmatig beheer	
1.		015 016 018 019	<p>Op grond van artikel 7 dient Vermilion tot genoegen van de Inspecteur-Generaal der Mijnen een wijziging van het winningsplan in te dienen indien zij zuurstimulatie wenselijk acht.</p> <p>Wij zijn geen voorstander van zuurstimulatie omdat dit gevaren voor grondwater en milieu kan opleveren.</p> <p>Zuurstimulatie is alleen verantwoord in situaties waarin de gaswinning direct gevaar voor mens en milieu veroorzaakt. En dus niet in situaties waarin de productie vermindert of stopt. Daarom vragen wij u artikel 7 nader te specificeren met bovenstaande.</p> <p>In artikel 7 geeft u aan dat wanneer zuurstimulatie noodzakelijk is het winningsplan dient te worden gewijzigd. Wij gaan ervan uit dat u ons zult informeren over vervolgstappen op dit punt.</p> <p>Wij behouden ons het recht voor dan een aanvullende zienswijze in te dienen.</p>	<p>In het winningsplan van Vermilion is geen sprake van zuurstimulatie, maar van zuurbehandeling. Zuurbehandeling is het zonder overdruk schoonmaken van het gesteente vlak naast de put om onder andere kalk te verwijderen, en zo de instroom te herstellen. Dit is een gebruikelijke onderhoudshandeling bij gaswinning. Er is geen sprake van grote druk en de gebruikte chemicaliën worden grotendeels weer teruggewonnen.</p> <p>Zuurstimulatie is het eenmalig stimuleren van de doorlaatbaarheid van het gesteente door het onder grote druk inbrengen van zuren. Zuurstimulatie wordt in het huidige winningsplan niet voorzien in het gasvoorkomen Diever. Omdat geen sprake is van zuurstimulatie komt artikel 7 te vervallen. Indien Vermilion toch zuurstimulatie zou willen toepassen moet het winningsplan worden gewijzigd.</p> <p>Aangezien zuurbehandeling een gebruikelijke onderhoudshandeling is bij gaswinning welke geen gevolgen heeft voor de eigenschappen van het reservoir is het niet noodzakelijk om hiervoor een voorschrift in het instemmingsbesluit op te nemen.</p>

			<p>In het winningsplan wordt de term "zuurstimulatie" niet gebezigd. Wel wordt aangegeven dat in de toekomst mogelijk zuurbehandeling zal worden uitgevoerd. Hiermee wordt niet bedoeld het eenmalig stimuleren van de doorlaatbaarheid door het onder grote druk inbrengen van zuren. Omdat de termen zuurbehandeling en zuurstimulatie in paragraaf 7.2 door elkaar worden gebruikt, is het ontwerpbesluit wat dat betreft onduidelijk. Vermilion verzoekt om aanpassing van de tekst van paragraaf 7.2 en verwijdering van artikel 7.</p> <p>Het Ministerie motiveert niet voldoende waarom een dergelijke risico analyse niet nu al uitgevoerd kan worden als voorwaarde in het instemmingsbesluit (en dat mogelijke effecten alvast meegenomen worden in het MER volgens een worst-case scenario).</p>	
	II.		Winningsplan - bodemdaling	
2.		014	<p>Wij adviseren om de bodemdaling ook voor een high-case te berekenen en in beeld te brengen.</p>	<p>De high case is de totale hoeveelheid gas waarvan de kans 10% is dat deze wordt behaald of overschreden; in de mid case is er 50% kans dat meer wordt gewonnen; in de low case is de kans 90% dat meer wordt gewonnen.</p> <p>De bodemdaling is al in kaart gebracht voor de high case. De input parameters zijn berekend op de mid case (most likely case). Door daar bovenop een onzekerheidsmarge van 50% in te brengen in het model, wordt</p>

				de high case aangegeven. Ook in de high case blijft de verwachte maximale bodemdaling onder de 2 centimeter
3.		019	De conclusie van SodM dat de maximale verwachte bodemdaling 4 centimeter kan worden wanneer gerekend wordt met een factor 2 is onjuist. De door Vermilion in het winningsplan genoemde maximale verwachte bodemdaling van "minder dan 2 centimeter' c.q. "onder de 2 centimeter" bevat namelijk al een veiligheidsmarge.	In paragraaf 7.2, onder algemeen, van het instemmingsbesluit wordt de analyse in de zienswijze onderschreven. De input parameters zijn berekend op de mid case (likely case). De berekende bodemdaling voor de mid case is circa 13 mm. Door daar bovenop een geschatte onzekerheidsmarge van 50% in te brengen in het model, wordt de high case aangegeven. Ook in de high case blijft de verwachte maximale bodemdaling onder de 2 centimeter. Het nogmaals vermenigvuldigen met een factor 2 is inderdaad dubbelop.
4.		016 005	Met betrekking tot de mogelijke interactie tussen nabijgelegen kleine velden, verzoeken wij u een aanvullend artikel op te nemen dat stelt dat het winningsplan Diever dient te worden herzien, indien blijkt dat interactie tussen nabijgelegen velden leidt tot andere uitgangspunten in de bepaling van onder andere, maar niet uitsluitend, bodemdaling en -trilling. Mijn grootste zorg is dat de werkelijkheid anders is dan in het winningsplan is voorzien. De bodemschade bijvoorbeeld kan geringer of veel groter zijn.	Op dit moment wordt op grond van de ingewonnen adviezen geen interactie verwacht met andere kleine velden. Indien wel interactie verwacht zou worden, was dit in het voorliggende winningsplan geadresseerd. Indien blijkt dat de aannames onderliggend aan het winningsplan (zoals bijvoorbeeld met betrekking tot de te verwachten bodemdaling) niet juist zijn, dan zal Vermilion het winningsplan moeten wijzigen. Verder kan de Minister van Economische Zaken (hierna: de minister) op grond van artikel 36, derde lid, van de Mijnbouwwet zijn instemming intrekken of beperkingen en voorschriften stellen of wijzigen. Deze bevoegdheid heeft de minister indien dat gerechtvaardigd wordt door veranderde omstandigheden of gewijzigde inzichten inzake een grond als genoemd in artikel 36, eerste lid, van de Mijnbouwwet. Eén van de gronden is het belang van de veiligheid voor omwonende of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan.

5.		016 019 015	<p>Met betrekking tot artikel 2: onzekerheidsmarge voor de bodemdalingsprognose dient bepaald te worden ten genoegen van de IG der Mijnen. Wij verzoeken u dit artikel zo te herformuleren dat wanneer Vermilion niet helder en duidelijk de gehanteerde onzekerheidsmarge kan beargumenteren, het winningsplan Diever door Vermilion dient te worden herzien.</p> <p>Wij gaan ervan uit dat u de bewoners en omgeving de bevindingen van de Inspecteur-Generaal rechtstreeks doet toekomen.</p> <p>Vermilion zal aan SodM inzichtelijk maken hoe de onzekerheidsmarge voor de bodemdalingsprognose is bepaald. Het is wellicht overzichtelijker de termijn daarvoor te stellen op "zo spoedig mogelijk doch uiterlijk binnen drie maanden na de dag dat de instemming met dit winningsplan onherroepelijk is geworden". Dit is in lijn met de termijn zoals genoemd in artikel 6.</p> <p>Vermilion moet inzichtelijk maken hoe zij de onzekerheidsmarge voor de bodemdalingsprognose bepaalt. De Inspecteur-Generaal der Mijnen dient maatregelen te kunnen nemen indien dit niet tot zijn genoegen inzichtelijk wordt gemaakt.</p>	<p>In artikel 2 is opgenomen dat Vermilion binnen drie maanden na de dag dat dit besluit in werking is getreden, inzichtelijk dient te maken hoe de onzekerheidsmarge voor de bodemdalingsprognose is bepaald. Dit dient Vermilion aan de minister te overleggen. Indien Vermilion de onzekerheidsmarge niet inzichtelijk weet te maken dan is het aan de Inspecteur-Generaal der Mijnen als toezichthouder maatregelen te nemen omdat niet aan het voorschrift wordt voldaan. Aangezien de onderbouwing van de onzekerheidsmarge geen gevolgen heeft voor de omgeving is het niet noodzakelijk om in het instemmingsbesluit een informatieplicht als voorschrift op te nemen. Het is aan Vermilion om de omgeving te informeren. In het besluit is een termijn gesteld van drie maanden na de dag dat het instemmingbesluit met het winningsplan in werking is getreden. Het voorschrift sluit indiening eerder dan drie maanden niet uit en heeft daarmee hetzelfde effect als het voorstel in de zienswijze.</p>
6.		006	<p>De grafieken van TNO over bodemdaling zijn gebaseerd op aannames. Er wordt rekening</p>	<p>De verwachting van TNO dat bodemdaling door gaswinning geleidelijk verloopt is gebaseerd op wetenschappelijke kennis over de eigenschappen</p>

			gehouden met een geleidelijke bodemdaling. Het is niet gezegd dat het zo geleidelijk gaat. We zijn bang dat er iets gebeurt tijdens de gaswinning.	<p>van gesteente en op decennialange bodemdalingmetingen boven gasvelden. Het gaat hierbij om kennis en ervaring die niet omstreden is.</p> <p>Bij bodemdaling als gevolg van gaswinning is sprake van het gelijkmatig zakken van de diepe bodem, waardoor huizen met de fundering integraal meezakken. Daarbij is het verhang (verschil in zetting) zo klein dat geen schade aan gebouwen wordt verwacht. Er is dan ook geen reden om aan te nemen dat schade aan woningen als gevolg van bodemdaling door de gaswinning zal optreden.</p>
7.		018	Is 480.000 Nm3 gas/dag low case, 980.000 Nm3 gas/dag mid case en 1,5 miljoen Nm3 high case?	Nee, dat klopt niet. De vraag is onjuist, omdat low, mid en high case in het winningsplan los staan van de maximaal toegestane dagproductie.
	III.		Winningsplan - bodemtrilling	
8.		012 014	Voor het onderdeel Bodembeweging- bodemtrillingen wordt niet voldoende onderbouwd in het MER dat er geen noemenswaardige effecten optreden in de effecten als gevolg van de beoogde verhoging van de aardgasproductie. Verzoek om dit nader aan te vullen.	<p>Het gasvoorkomen Diever valt met betrekking tot bodemtrillingen in risicocategorie I (dat is de laagste categorie). Staatstoezicht op de Mijnen (hierna: SodM) heeft in haar advies aangegeven dat zij de conclusie van Vermilion deelt dat de kans op aardbevingen met significante schade klein is. Negatieve gevolgen voor natuur en milieu door bodemtrillingen zijn dan ook niet te verwachten</p> <p>In het MER is ten behoeve van de omgevingsvergunning onderzocht wat de milieueffecten zijn van de verhoging van de maximale dagproductie. De maximale dagproductie heeft geen invloed op de bodemdaling, daarom hoeven effecten van bodemdaling niet te worden meegewogen.</p> <p>Indien aannames die aan het winningsplan onderliggen niet juist blijken te zijn (daaronder vallen ook de aannames met betrekking tot de Mmax), zal</p>

				<p>het winningsplan in ieder geval op die punten gewijzigd dienen te worden. Immers, het instemmingsbesluit heeft alleen betrekking op het winningsplan met die bepaalde aannames. Gelet hierop is het niet noodzakelijk een voorschrift zoals voorgesteld in het instemmingsbesluit op te nemen.</p> <p>Voor de vigerende omgevingsvergunning is een m.e.r.-beoordeling uitgevoerd. Daarin zijn de effecten van bodemdaling en bodemtrilling door de gaswinning ter plaatse meegenomen</p>
9.	016 018	<p>Wij zien niet terug in de formele bepalingen dat Vermilion het winningsplan alsnog dient te herzien indien er redenen zijn de Mmax van 3,9 ter herzien. Wij verzoeken u Vermilion te verplichten het winningsplan te herzien wanneer blijkt dat ook voor kleinere velden de grens van 3,9 op schaal van Richter kan worden overschreden.</p> <p>De Tcbb adviseert om als voorwaarde op te nemen dat het winningsplan moet worden gewijzigd als uit onderzoeken in het Groningenveld blijkt dat de aanname van een bodemtrilling van <1.2 op de schaal van Richter niet langer kan worden gehanteerd in kleine velden deze dan bijgesteld moet worden naar 3.9.</p>	<p>TNO heeft op verzoek van SodM het risico van geïnduceerde aardbevingen die door Vermilion in kaart is gebracht, geverifieerd en is van mening dat de matrix op juiste wijze is ingevuld. De risicoanalyse is door SodM geverifieerd en reëel bevonden. SodM geeft aan dat zwaardere bevingen zeer onwaarschijnlijk zijn (Mmax 2,53 respectievelijk 2,76 op de schaal van Richter) daar de ondiepe ondergrond relatief stijf is. SodM kan zich dan ook vinden in de conclusie van Vermilion dat de kans op aardbevingen met significante schade klein is.</p> <p>Indien aannames die aan het winningsplan onderliggen niet juist blijken te zijn (daaronder vallen ook de aannames met betrekking tot de Mmax), zal het winningsplan in ieder geval op die punten gewijzigd dienen te worden. Immers, het instemmingsbesluit heeft alleen betrekking op het winningsplan met die bepaalde aannames. Gelet hierop is het niet noodzakelijk een voorschrift zoals voorgesteld in het instemmingsbesluit op te nemen.</p> <p>Verder heeft de minister heeft op grond van artikel 36, derde lid, van de Mijnbouwwet de bevoegdheid zijn instemming in te trekken of beperkingen en voorschriften te stellen of wijzigen, indien dat gerechtvaardigd wordt door veranderde omstandigheden of gewijzigde inzichten inzake een grond als genoemd in het eerste lid van artikel 36 van de Mijnbouwwet. Een grond is het belang van de veiligheid voor omwonende of het voorkomen van schade</p>	

				aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan.
10.		007 011	Ik ben ongerust dat ten gevolge van een versnelde winning het veld eerder leeg is met meer risico's van bevingen. Wat gebeurt er als het gasveld over drie jaar leeggepompt is? Het zou beter zijn om een plan voor drie jaar te presenteren.	De kans op aardbevingen is door Vermilion onderzocht en door SodM geverifieerd. De conclusie is, dat vanwege de eigenschappen van de gasvoerende gesteentelagen (breukgeometrie, mate van compactie) er een zeer kleine kans is op bevingen met een magnitude groter dan 2.5. Er is voor kleine voorkomens zoals Diever geen aanwijzing dat de productiesnelheid het aantal bevingen, of de zwaarte ervan, beïnvloedt. Een winningsplan omvat de hele verwachte productieperiode. De verwachting is dat de productie uit het gasvoorkomen Diever tot 2025 duurt.
11.		019	Vermilion verneemt graag waarom in het Ontwerpbesluit van de (methodiek uit de) Leidraad wordt afgeweken. Daar het gasvoorkomen Diever tot risico-categorie I behoort, hetgeen betekent dat monitoring met het huidige gefoon- en accelerometer-netwerk van het KNMI voldoende is.	Het is juist dat het gasvoorkomen Diever qua trillingen in risicocategorie I valt. Zowel de Mijnraad als de Tcbb adviseren om seismische detectieapparatuur te plaatsen boven en rond het Diever gasvoorkomen. Ook de provincie Drenthe vraagt hierom. De plaatsing van een of meer geofoons specifiek voor het Diever voorkomen zal bijdragen aan duidelijkheid over optreden en locatie van bodemtrillingen. Daarbij adviseert de Mijnraad om specificaties van de te plaatsen apparatuur toe te passen zoals die door het KNMI zijn gebruikt voor de voor het Groningenveld geïnstalleerde apparatuur. In artikel 3 is het volgende opgenomen: "Vermilion zorgt ervoor dat het KNMI-metnet wordt uitgebreid zodanig dat het gasvoorkomen Diever een volledige azimuthale dekking kent". Vermilion heeft overigens al besloten vrijwillig een uitbreiding van het KNMI meetnet in zuid-oost Friesland / noord-west Drenthe te initiëren.

	IV.		Winningsplan - schade door bodembeweging	
12.		012	Aandacht voor de relatie tussen een schademelding aan Vermilion en het landelijk loket voor mijnbouwschade en aandacht voor de te volgen procedure in geval van een verschil van mening tussen schademelder en mijnbouwer.	<p>Het Landelijk Loket Mijnbouwschade kan u ondersteunen als u schade heeft aan uw woning, opstallen of land en vermoedt dat deze is veroorzaakt door mijnbouw, zoals gaswinning. Het is niet altijd direct duidelijk welke partij de schade heeft veroorzaakt. De medewerkers van het Landelijk Loket Mijnbouwschade onderzoeken samen met u welke mogelijkheden er zijn om eventueel een schadeclaim in te dienen. Het Landelijk Loket Mijnbouwschade neemt het probleem niet van u over, maar helpt u om de juiste route te vinden om duidelijkheid te krijgen over de oorzaak van de schade en zo mogelijk een schadevergoeding te verkrijgen. Bij de winning, zoals beschreven in het voorliggende winningsplan, zal het Landelijk Loket Mijnbouwschade u doorverwijzen naar Vermilion en de schadeprocedure van Vermilion. Het Landelijk Loket Mijnbouwschade volgt vervolgens de voortgang van uw schadeclaim.</p> <p>Bij een verschil van mening tussen schademelder en mijnbouwer kan de Tcbb of de rechter ingeschakeld worden.</p>
13.		015 018 019	<p>Bij artikel 3: De seismische apparatuur dient niet door Vermilion geplaatst te worden maar door een onafhankelijke, deskundige instantie.</p> <p>Het is zinvol om minimale specificaties van te gebruiken seismische apparatuur vast te leggen.</p> <p>Vermilion dient op grond van artikel 3 seismische apparatuur te plaatsen rondom het gasvoorkomen teneinde een volledige azimuthale dekking te bereiken. Vermilion is reeds doende een plan te</p>	<p>De tekst van artikel 3 is als volgt gewijzigd: 'Vermilion zorgt in overleg met KNMI dat het KNMI-meetnet zodanig wordt uitgebreid dat het gasvoorkomen Diever een volledige azimuthale dekking kent'.</p> <p>Op grond van artikel 3 zal aldus het seismologische meetnet van het KNMI worden uitgebreid zodat de seismische detectie in het gebied verbetert. Door gebruik te maken van het bestaande KNMI-meetnet is continuïteit en onafhankelijkheid van de metingen gewaarborgd.</p> <p>De uitbreiding van het KNMI-meetnet zal in overleg met het KNMI als onafhankelijke en deskundige instantie worden uitgebreid.</p>

			ontwikkelen om het seismologische meetnet van het KNMI ("KNMI-meetnet") zodanig uit te breiden dat de seismische detectie van haar activiteiten in die gebieden wordt verbeterd. Vermilion acht het van groot belang dat seismische detectie plaatsvindt binnen het bestaande KNMI-meetnet, zodat de continuïteit en onafhankelijkheid van de metingen gewaarborgd is. Voorstel voor de tekst van artikel 3: "Vermilion moet ervoor zorg dragen dat het KNMI-meetnet wordt uitgebreid zodanig dat het gasvoorkomen Diever een volledige azimuthale dekking kent."	
14.		012 019 001 004 006 009 010 015 013	<p>Met betrekking tot artikel 4 verzoeken wij aan dit voorschrift een datum te verbinden. Het voorschrift dient zo spoedig als realistisch mogelijk is in werking te treden.</p> <p>Met betrekking tot artikel 4 stelt Vermilion voor om de tekst "voorafgaand aan de start van de winning" in deze specifieke situatie te wijzigen in "binnen 6 maanden na de dag dat instemming met dit winningsplan onherroepelijk is geworden".</p> <p>Het is van belang dat de representatieve nulmeting aan gebouwen zo spoedig mogelijk wordt uitgevoerd. Gezien al gas gewonnen wordt is het voorschrift "voorafgaand aan de start van de gaswinning" feitelijk niet meer van toepassing.</p>	<p>Artikel 4 komt als volgt te luiden:</p> <p>Teneinde eventuele toekomstige mijnbouwschade aan bouwwerken door de gaswinning uit het Diever gasvoorkomen objectief te kunnen vaststellen, zorgt Vermilion ervoor dat binnen 6 maanden na de dag dat dit besluit in werking is getreden een nulmeting is uitgevoerd naar de bouwkundige staat van een, na overleg met de gemeente vast te stellen, representatieve selectie van voor bodembeweging gevoelige bouwwerken gelegen binnen het gebied waar bodembeweging als gevolg van de gaswinning zich kan voordoen. Voorafgaand aan de nulmeting overlegt Vermilion een plan van aanpak voor de nulmeting aan de Minister van Economische Zaken.</p> <p>Aldus is in het voorschrift een termijn opgenomen. Dit voorschrift zal zo spoedig als mogelijk is, dat wil zeggen tegelijkertijd met de inwerkingtreding van het besluit, van toepassing zijn. Aan het uitvoeren van een nulmeting is verder een datum verbonden: binnen 6 maanden na de dag dat dit instemmingsbesluit in werking is getreden. De nulmeting zal op kosten van</p>

		<p>Voordat de gaswinning begint op kosten van Vermilion (of door de overheid) een bouwkundig rapport van mijn woning opmaken zodat ik in geval van schade beschik over een nulmeting. Wij willen bezoek van een planschadeadviseur voordat de verhoogde gaswinning begint.</p> <p>Bij artikel 4: de nulmeting dient op kosten van Vermilion door een onafhankelijke deskundige te worden uitgevoerd.</p> <p>Deze meting dient te geschieden voor alle gebouwen waarvan de eigenaar dit kenbaar heeft gemaakt (voor een nader te bepalen datum).</p> <p>De voorgeschreven representatieve nulmeting aan gebouwen is een te vrijblijvende voorwaarde. Graag aan de voorgeschreven representatieve nulmeting nadere voorwaarden verbinden wat betreft het tijdsbestek waarbinnen dit gedaan moet worden.</p> <p>Bij de voorwaarden opnemen dat in elk geval een onafhankelijke instantie/organisatie ingeschakeld wordt om de nulmeting te beoordelen.</p> <p>Ik verwacht bodemdaling met de daarbij behorende gevolgen. Daarom wil ik dat er een nulmeting aan mijn woning plaatsvindt. Onze woning is niet onderheid. De gevolgen van een daling kunt u zelf invullen. Mogelijke problemen reiken veel verder dan 6 km.</p>	<p>Vermilion worden uitgevoerd door een door Vermilion in te huren deskundige.</p> <p>Voorafgaand aan de nulmeting moet een plan van aanpak voor de nulmeting overlegd worden aan de minister. In lijn met het advies van de Mijnsraad is ervoor gekozen dat Vermilion, na overleg met de gemeente, een representatieve selectie van voor bodembeweging gevoelige bouwwerken binnen het gebied waar bodembeweging als gevolg van de gaswinning zich kan voordoen vaststelt.</p> <p>Overigens is bij het effect van bodemdaling op gebouwen het van belang onderscheid te maken tussen autonome bodemdaling met verzakkingen als gevolg van zettingen (lokaal en ondiep) en bodemdaling als gevolg van gaswinning. Bij bodemdaling als gevolg van gaswinning is sprake van het gelijkmatig zakken van de diepe bodem, waardoor huizen met de fundering integraal zakken. Daarbij is het verhang (verschil in zetting) in dit geval zo klein dat geen schade aan gebouwen wordt verwacht. Er is dan ook geen reden om aan te nemen dat schade aan woningen als gevolg van bodemdaling door de gaswinning zal optreden. Of een woning al dan niet onderheid is, speelt daarbij geen rol. Indien toch schade optreedt is de exploitant (Vermilion) aansprakelijk.</p>
--	--	--	---

15.		013	<p>De nulmeting moet niet alleen gelden voor gebouwen, maar ook voor bouwwerken. Daarbij valt te denken aan bruggen en sluizen. Graag "bouwwerken" toevoegen aan deze voorwaarde.</p>	<p>In het voorschrift zal worden opgenomen dat de nulmeting zal gelden voor bouwwerken. Gebouwen zijn, evenals bruggen en sluizen, bouwwerken.</p>
16.		016	<p>Met betrekking tot artikel 4: Wij hebben bezwaar tegen het begrip "representatief". U laat in het midden welke partij bepaalt welke objecten representatief kunnen zijn en het geeft de vrijheid om objecten te kiezen zoals gehanteerd worden in de categorie-bepaling voor de risico-matrix van Diever. Wij verzoeken u de nulmeting uit te breiden tot alle objecten in het gebied. Als begrenzing kan u de 5 km straal hanteren, zoals die wordt gebruikt voor de Seismische Risico analyse.</p> <p>Als alternatief kan u Vermilion ook de verplichting opleggen om binnen een gestelde termijn met (vertegenwoordigers van) ingezetenen tot een convenant te komen hoe om te gaan met nulmetingen en de (afhandeling van) schademeldingen.</p>	<p>De Mijnraad heeft in haar advies aangegeven dat een voorschrift opgenomen zou kunnen worden tot het vastleggen van de bouwkundige staat van een aantal gevoelige gebouwen, omdat de gemeente Westerveld in haar advies verwezen heeft naar oude panden in de gemeente waaronder een groot aantal rijksmonumenten. Volgens de Mijnraad kan met een dergelijke nulmeting voorkomen worden dat er onduidelijkheid is over de uitgangssituatie. Tevens geeft de Mijnraad aan dat bij de vaststelling van een steekproef van relevante gebouwen Vermilion zich moet laten leiden door de resultaten van overleg met de gemeente. Als voorschrift in het besluit is daarom opgenomen dat Vermilion na overleg met de gemeente, een representatieve selectie van voor bodembeweging gevoelige bouwwerken binnen het gebied waar bodembeweging als gevolg van de gaswinning zich kan voordoen. In de toelichting van het instemmingsbesluit is opgenomen dat bij de selectie onder andere de leeftijd en de bouwtechnische constructie van een bouwwerk een rol kunnen spelen. Tevens is opgenomen dat Vermilion voorafgaand aan de nulmeting de minister een plan van aanpak voor de nulmeting toestuurt.</p> <p>De maximaal verwachte bodemdaling blijft onder de 2 centimeter. Van een dergelijk geringe bodemdaling worden geen gevolgen voor woningen en bouwwerken verwacht. Gezien de risicocontour categorie I voor Diever wordt geen schade verwacht ten gevolge van bodembeweging. Daarom is het niet proportioneel om een nulmeting voor alle gebouwen of objecten in het gebied binnen een straal van 5 kilometer voor te schrijven.</p>

				De verplichting tot het vaststellen van een convenant acht te minister gelet op het bovenstaande niet noodzakelijk.
17.		003 015 018	<p>Wij willen dat er net als in Groningen een omgekeerde bewijslast geldt en Vermilion moet aantonen dat schade niet door haar werkzaamheden is veroorzaakt.</p> <p>Bij artikel 5 vragen wij u de omdraaiing van de bewijslast aan het artikel toe te voegen.</p> <p>Wij vinden het onterecht dat een gedupeerde in geval van schade het causaal verband moet aantonen tussen de schade en booractiviteiten.</p>	<p>De omkering van de bewijslast geldt alleen binnen het effectgebied van de gaswinning uit het Groningenveld omdat alleen daar sprake is van grote aantallen schadegevallen ten gevolge van de bodemtrillingen veroorzaakt door de gaswinning aldaar. Deze stellingname van de minister is bevestigd door de Raad van State in haar uitspraak 201607953/1/A1 van 19 april 2017 inzake de gaswinning Oppenhuizen. De omkering van de bewijslast geldt daarmee niet voor gaswinningen in andere gebieden.</p> <p>Voor de productie uit het gasvoorkomen Diever geldt dat deze valt onder de seismische risico-categorie I (dat is de laagste risico-categorie), hetgeen inhoudt dat in principe geen schade wordt verwacht ten gevolge van bodembeweging. De kans op schade door bodemtrilling is zeer gering. Ook de verwachte bodemdaling is zeer gering en leidt naar verwachting niet tot schade aan bebouwing.</p> <p>De omkering van bewijslast kan alleen bij wet worden geregeld en niet door middel van een vergunningsvoorschrift.</p>
18.		012 014	Met betrekking tot artikel 6 - het artikel nader specificeren – wie dient Vermilion te informeren en op welke wijze en bij een schademelding dient een onderzoek naar de oorzaak van de schade gedaan te worden.	<p>Artikel 6 is als volgt aangepast:</p> <p>Vermilion zorgt voor een transparant proces van schademelding, adequaat onderzoek naar en afhandeling van schadeverzoeken binnen een redelijke termijn. Vermilion maakt dit proces binnen drie maanden na de dag dat dit besluit in werking is getreden openbaar op de website van Vermilion.</p> <p>In dit artikel is aldus bepaald wie Vermilion moet informeren en op welke wijze.</p>
19.		015	Bij artikel 6 dient u op te nemen dat het College	Op grond van het Burgerlijk Wetboek Boek 6, artikel 177, is het

			<p>van BenW van de Gemeente Westerveld een belangrijke stem krijgt in de toetsing van de uitvoering van het onderhavige.</p>	<p>mijnbouwbedrijf aansprakelijk voor schade die ontstaat door de aanleg of het in werking hebben van een mijnbouwwerk of de gaswinning. Artikel 6 verplicht Vermilion tot een transparant proces van schademelding, adequaat onderzoek naar en afhandeling van schadeverzoeken binnen een redelijke termijn en dat Vermilion dit proces binnen drie maanden na de dag dat dit besluit in werking is getreden openbaar maakt op de website.</p> <p>Medewerkers van het Landelijk Loket Mijnbouwschade kunnen u ondersteunen door samen met u de juiste route te vinden om duidelijkheid te krijgen over de oorzaak van de schade en zo mogelijk een schadevergoeding. Medewerkers van het Landelijk Loket Mijnbouwschade volgen de voortgang van uw schadeclaim. Het ligt niet voor de hand om de gemeente in deze een rol te geven.</p>
20.		018 016	<p>Wij verzoeken het ministerie beter uit te leggen waarom voor de ene situatie (gebouwen) wel een uitzondering kan worden gemaakt en voor de andere situatie (bodemdaling) niet. Het advies van de gemeente Westerveld om een voorwaarde op te nemen dat het meetplan (nulmeting) ook bij de gemeente wordt ingediend, wordt niet overgenomen door het Ministerie. Echter, het argument dat deze openbaar gemaakt worden, geeft niet de zekerheid dat de metingen door een onafhankelijke partij of onder toezicht worden uitgevoerd (of überhaupt worden uitgevoerd).</p> <p>Wij verzoeken u om in de vergunningsbepalingen een aan het bevoegd gezag gerichte monitoringsverplichting inzake bodembeweging op</p>	<p>Vermilion is wettelijk verplicht in het kader van een meetplan een nulmeting te doen voor de bodemdaling en de bodemdaling te monitoren. In het meetplan zijn de peilmerken en meetfrequentie opgenomen. SodM houdt hierop toezicht. Het meetplan en de meetresultaten zijn openbaar en kunt u vinden op www.NLOG.nl (op het tabblad mijnbouw effecten). De gemeente heeft geen specifieke expertise op het gebied van bodemdalingsmetingen. Omdat monitoring voor bodemdaling al wettelijk is geregeld, behoeft het geen apart voorschrift.</p> <p>Daarnaast wordt een voorschrift opgenomen dat Vermilion verplicht een bouwkundige vooropname ("nulmeting") aan representatieve, gevoelige bouwwerken te doen. Daaraan gaat overleg met de gemeente vooraf. De gemeente heeft namelijk specifieke kennis van (de staat van) de binnen haar gemeente liggende bouwwerken, en kan daarom bij de selectie van bouwwerken een rol spelen.</p> <p>Met betrekking tot bodemtrilling is al een voorschrift opgenomen. De tekst</p>

			te nemen.	<p>van artikel 3 is als volgt gewijzigd: "Vermilion zorgt ervoor dat het KNMI-meetnet wordt uitgebreid zodanig dat het gasvoorkomen Diever een volledige azimuthale dekking kent".</p> <p>Het seismologische meetnet van het KNMI zal worden uitgebreid zodat de seismische detectie in het gebied verbetert. Door gebruik te maken van het bestaande KNMI-meetnet is continuïteit en onafhankelijkheid van de metingen gewaarborgd.</p>
21.		002	Samen met het Rijk zijn we eigenaar van een Rijksmonument. Bij een beving met schade aan de boerderij of een verzakking stellen wij de Rijksoverheid aansprakelijk in zijn hoedanigheid als mede-eigenaar en stellen we hen verantwoordelijk voor de kosten van herstelwerkzaamheden.	Ingevolge het Burgerlijk wetboek, Boek 6, artikel 177, is de exploitant van een mijnbouwwerk onder meer aansprakelijk voor de schade die ontstaat door beweging van de bodem als gevolg van de winning. Dat houdt in dat indien een bouwwerk schade oploopt door een bodembeweging als gevolg van de gaswinning, Vermilion hiervoor aansprakelijk gesteld kan worden.
22.		004 007 011	<p>Ik maak me zorgen over schade aan mijn woning door bodemdaling als gevolg van de gaswinning.</p> <p>Ik ben er niet gerust op dat de term "acceptabele normen" ook mijn normen zijn.</p> <p>Niet duidelijk is wat precies het begrip "acceptabel" inhoudt.</p> <p>Wij verwachten schade aan onze woning. Wie wil over 15 jaar nog een woning kopen in een gaswinningsgebied?</p>	<p>De term "acceptabele normen" wordt niet gebruikt in het ontwerp-instemmingsbesluit. De bodemdaling door gaswinning bij Diever is gering (maximaal 2 centimeter in het diepste punt van de bodemdalingskom gerekend over de hele winningsperiode). Bij bodemdaling als gevolg van gaswinning is sprake van het gelijkmatig zakken van de diepe bodem, waardoor huizen met de fundering integraal zakken. Daarbij is het verhang (verschil in zetting) zo klein dat geen schade aan gebouwen wordt verwacht. Er is dan ook geen reden om aan te nemen dat schade aan woningen als gevolg van bodemdaling door de gaswinning zal optreden. De Technische Commissie Bodembeweging (hierna: Tcbb) heeft bevestigd dat de kans op schade aan bouwwerken verwaarloosbaar is. Deze (onafhankelijke) commissie baseert zijn standpunt op een jarenlange ervaring met onderzoek van mogelijke schade door bodemdaling. Als er toch schade zou optreden</p>

				aan uw woning, kunt u Vermilion hiervoor aansprakelijk stellen. Het Landelijk Loket Mijnbouwschade kan u daarbij helpen.
23.		007	Niemand van de aanwezige voorlichters durft schriftelijk te verklaren dat de gaswinning in een straal van 15 kilometer niet tot scheuren in huizen en gebouwen zal leiden.	Deze zienswijze is voor kennisgeving aangenomen.
	V.		Winningsplan - natuur & milieu	
24.		018	<p>Vermilion wil in twee formaties gas winnen. Het is nog niet duidelijk of gelijktijdig gas zal kunnen worden gewonnen uit beide formaties en op welke wijze de formatie van Akkrum geperforeerd zal gaan worden. Milieudefensie concludeert dat de effecten op het milieu onvoldoende in kaart zijn gebracht en de effecten in de praktijk anders kunnen zijn dan nu aangenomen.</p> <p>Er wordt uit twee formaties gas gewonnen. Het is ons niet duidelijk of beide formaties onder het "Diever voorkomen" vallen of dat het twee nieuwe velden betreft. Wij verzoeken tot nadere uitleg.</p>	<p>Gasproductie van de locatie Wapse vindt plaats vanuit één geologische formatie, namelijk uit het Rotliegend-zandsteen. Binnen deze formatie worden twee deelformaties onderscheiden van waaruit gas gewonnen wordt. Het betreffen de deelformaties Slochteren en Akkrum.</p> <p>In de bodemdalingsprognose is uitgegaan van de totale verwachte bodemdaling als gevolg van de productie uit het Rotliegend voorkomen, dus de productie vanuit beide deelformaties. De te verwachten maximale bodemdaling als gevolg van het gelijktijdig dan wel separaat produceren van beide deelformaties zal niet veranderen.</p> <p>De bovengrondse installatie wijzigt niet als gevolg van het produceren vanuit één deelformatie of als gevolg van het produceren vanuit beide deelformaties tegelijkertijd.</p> <p>De milieu-effecten zullen niet wijzigen ongeacht of uit iedere deelformatie afzonderlijk dan wel gelijktijdig wordt geproduceerd. Ook de wijze van perforeren zal niet leiden tot andere milieu-effecten, daar de bovengrondse installaties niet wijzigen en de wijze van perforatie geen effect heeft op de</p>

				maximale bodemdaling en op bodemtrillingen.
25.		018	Ook de manier waarop gewonnen wordt is nog onduidelijk en daarmee ook de mogelijkheid om de risico's in volle omvang te kunnen inschatten. Er zijn onzekerheden rondom de reservoir eigenschappen van het Diever veld en het productiegedrag moet nog blijken. De milieu effecten van de winning zijn onvoldoende bekend.	Winningsplannen worden altijd opgesteld op basis van aannames. Die aannames worden zoveel mogelijk gestaafd tijdens de testfase. Als aannames toch niet juist blijken te zijn, dient het winningsplan in ieder geval op die punten aangepast te worden.. Indiener heeft niet aangegeven op welke onduidelijkheden, risico's en onzekerheden hij doelt, waardoor een meer specifieke reactie niet mogelijk is. In algemene zin verwijst de minister naar hetgeen ten aanzien van natuur en milieu in de paragrafen 6.5, 7.6 en 9 is gezegd. De minister is van mening dat de mogelijke effecten van het winningsplan op natuur en milieu voldoende bekend zijn.
26.		014 018	Verzoek om het effect van bodemdaling op zowel oppervlaktewater als grondwater in beeld te brengen. Wij vinden de afwijzing van het ministerie inzake het verzoek van het waterschap voor het opnemen van een dalingscontour onterecht, omdat er sprake zal zijn van bodembeweging (en dat mogelijk een effect heeft op de waterhuishouding). Verzoek om een berekening uit te voeren voor de toekomstige hydrologische situatie met daarbij een monitoringsplan, zodat negatieve effecten op tijd geconstateerd worden en maatregelen genomen kunnen worden (o.a. versnelde afvoer vanwege een peilverandering, verzakking van	Ten behoeve van de omgevingsvergunning voor de verhoging van de maximale dagproductie is een MER opgesteld. De effecten van de bodemdaling op de waterhuishouding zijn in dat verband in beeld gebracht in de bijlage "Memo ecologische beoordeling bodemdaling Wapse ten aanzien van aangewezen habitattypen Natura 2000 – gebied Drents Friese Wold & Leggelderveld" (26 mei 2016). De effecten van de bodemdaling op het oppervlaktewater en grondwater zijn het gevolg van een gecombineerde daling van de bodem en het maaiveld. Indien het waterschap besluit om het waterpeil met de bodemdaling (maximaal 2 cm) mee te laten zakken, dan blijft het waterpeil gelijk en zijn geen effecten te verwachten. Indien het waterschap het huidige peil in NAP blijft hanteren, dan zal het waterpeil met maximaal 2 cm stijgen (ten opzichte van maaiveld). Dat laatste kan leiden tot een afname in de capaciteit van de grondwaterberging. Uitgaande van een totaal oppervlak van de bodemdalingscontour van circa 1.250 ha en een gemiddeld grondwaterpeil van 50 cm ten opzichte van het maaiveld, is er in de huidige

			kunstwerken en meer of minder watertoevoer).	<p>situatie een grondwaterberging van circa 6.250.000 m³ aanwezig. In combinatie met een bodemdaling tussen de 2 cm en 1 mm betekent dit een bergingsverlies in de bodem van circa 42.000 m³. Ten opzichte van de huidige waterbergingscapaciteit is dit een afname van minder dan 1%. Geconcludeerd kan worden dat de effecten van de bodemdaling ten gevolge van de gaswinning op de hydrologische situatie geen nadelige gevolgen voor natuur en milieu tot gevolg zullen hebben (zie ook de paragrafen 6.5, 7.6 en 9 van het instemmingsbesluit).</p> <p>Wat betreft het verzoek om de bodemdalingscontour aan te geven, merkt de minister op dat dit geen toegevoegde waarde heeft omdat de bodemdaling naar schatting 2 cm is. De maximale bodemdaling heeft betrekking op het diepste punt van de bodemdalingskom. Dit betekent dat aan de randen de bodemdaling nul is en geleidelijk daalt naar 2 cm. Dit is dusdanig gering, dat dit in een contour onvoldoende zichtbaar kan worden gemaakt.</p> <p>Wat betreft het betoog een berekening verplicht uit te laten voeren door Vermilion naar de toekomstige hydrologische situatie kan worden opgemerkt dat het bepalen van de invloed van de bodemdaling op de hydrologische situatie, alsmede het implementeren van mitigerende maatregelen een zaak vormt tussen het waterschap en Vermilion. Zoals beschreven door de Raad van State in haar uitspraak van 22 juli 2015 (201409172/1/A4) vormt de vergoeding van schade ten gevolge van bodembeweging door de mijnbouwactiviteiten een civielrechtelijke aangelegenheid tussen het aanvragende bedrijf en het waterschap.</p>
	VI.		Winningsplan - overig	
27.		008 011	De naamgeving van het gasveld zorgt voor grote verwarring in Wapse en omgeving. Daardoor is de	Gasvelden zijn groter dan de mijnbouwlocatie waar de installatie staat om het gas te produceren. In dit geval ligt de mijnbouwlocatie in Wapse, maar

			<p>opkomst op de informatiebijeenkomst veel lager dan ik had verwacht. In het belang van goede burgercommunicatie dien ik een zienswijze in.</p> <p>Het gasveld ligt in en hoort bij Wapse. De naam Diever is daarom fout.</p>	<p>gaat het over het gasvoorkomen Diever. Vandaar dat de naamgeving in het winningsplan Diever is.</p>
28.		<p>005 010 015</p>	<p>Ik ben het er niet mee eens dat hier gas gewonnen moet worden om de vermindering van de gasopbrengst uit Slochteren mee te kunnen compenseren.</p> <p>Ik begrijp dat 30 % van de gasopbrengst voor particulier gebruik wordt bestemd en 60% voor de export. Ik ben van mening dat ook nu al aan de buitenlandse leveringscontracten wordt voldaan. De inwoners hebben een probleem, terwijl 70% van het gewonnen gas naar buitenland wordt geëxporteerd.</p> <p>Het is niet effectief en onnodige verspilling om gasveld Diever versneld leeg te halen, als elders gas als buffer opnieuw in de Nederlandse bodem wordt geïnjecteerd.</p>	<p>Het gas uit het gasvoorkomen Diever is hoogcalorisch gas, terwijl het Groningengas laagcalorisch gas is. De winning van hoogcalorisch gas uit kleine velden in Nederland vindt al enkele decennia plaats. Dit wordt door het kleine veldenbeleid mogelijk gemaakt. Dit hoogcalorische gas wordt gebruikt in de industrie in Nederland, in het buitenland en wordt door middel van kwaliteitsconversie omgezet in laagcalorisch gas, dat in Nederland ook door huishoudens kan worden gebruikt. Hoogcalorisch gas wordt dus niet gewonnen om de lagere productie uit het Groningenveld of tegenvallende aardgasbaten te compenseren of om aan buitenlandse leveringscontracten te voldoen. Hoogcalorisch gas wordt soms wel opgeslagen in een gasopslag. In een gasopslag wordt in de zomer gas geïnjecteerd om het er in de winter (als de vraag hoger is) weer uit te halen. Aan het einde van de winter is een gasopslag zo goed als leeg. Het is dus niet zo dat hoogcalorisch gas langdurig als buffer wordt gebruikt.</p>
29.		019	<p>In paragraaf 1 van het ontwerpbesluit staat per abuis Drenthe IV, dit moet zijn Drenthe VI.</p>	<p>Dit is aangepast in het instemmingsbesluit.</p>

	VII.		Omgevingsvergunning	
30.		016	U geeft in 8.II van Besluit Wapse-1 een omgevingsvergunning voor onbepaalde tijd. Wij verzoeken u de vergunning voor bepaalde tijd te verlenen (met einddatum 2025), zodat u voor omwonenden en andere belanghebbenden een duidelijkheid creëert.	Het is niet wenselijk om de looptijd van de omgevingsvergunning te koppelen aan de te verwachten periode dat gas zal worden gewonnen omdat het staken van de gaswinning niet altijd betekent dat er geen sprake meer is van een mijnbouwwerk. Daar komt bij dat de effecten van de inrichting op het milieu niet dusdanig zijn dat deze slechts voor een beperkte periode aanvaardbaar zijn. Wel is het zo dat – ongeacht de looptijd van de vergunning – de vergunning regelmatig moet worden getoetst aan de laatste stand van de techniek en of op basis daarvan de voorschriften moeten worden geactualiseerd. Daarnaast dient bij relevante veranderingen een vergunning voor wijziging van de werking van de inrichting te worden aangevraagd.
31.		018	Onduidelijk is tot welk productieniveau de put is getest. Dit betekent dat het ook onduidelijk is op welk productieniveau de effecten op het milieu en natuurwaarden in het MER uiteindelijk zijn beoordeeld.	Een MER wordt niet gebaseerd op testgegevens, maar op de situatie die wordt aangevraagd. Voor de beoordeling van de effecten op het milieu en natuurwaarden is in het MER en in de onderliggende studies uitgegaan van een productie van 1,5 miljoen Nm3 per dag.
32.		017	Een Milieu Effect Rapportage (MER) is nodig als de productie groter is dan 500.000 Nm3 per dag. De huidige productievergunning ligt hier net onder. Waarom is er ten tijde van een test geen MER nodig terwijl de productie veel hoger kan zijn dan wat is toegestaan volgens de vergunning en dus de grens van de MER overschrijdt?	De vraag ziet niet op de huidige procedures voor een omgevingsvergunning en een instemmingsbesluit. Een MER moet worden opgesteld ter voorbereiding van een besluit dat de beoogde activiteit mogelijk maakt. Ten tijde van een test kan worden bepaald of een activiteit – in dit geval gaswinning boven de drempel van 500.000 m3/dag - feitelijk mogelijk is. Nadat gebleken is dat de toestroom van gas een hogere dagproductie mogelijk maakt, is ter voorbereiding op de vergunning voor de verhoging van de maximale dagproductie het MER opgesteld. Van belang is dat er geen

				aanpassingen aan de reeds vergunde installatie zijn doorgevoerd danwel noodzakelijk zijn om de verhoogde productie tijdens de test te behalen en dat de test een tijdelijke situatie betreft. Een productieniveau van 470 Nm ³ per dag is toegestaan. De onderhavige procedure voor de omgevingsvergunning ziet op de productieverhoging, waarvoor ook een MER is opgesteld.
33.		018	Milieudefensie is in afwachting van een uitspraak van rechtbank Noord Nederland met betrekking tot de omgevingsvergunning voor de oprichting van de winlocatie (zaaknummer: LEE 15/3131).	In de huidige procedure ligt het instemmingsbesluit voor het winningsplan voor evenals een omgevingsvergunning voor de verhoging van de maximale dagproductie. Zaaknummer LEE 15/3131 betreft een andere procedure en gaat over voor een ander besluit.
34.		018	Het is Milieudefensie niet duidelijk waarom is besloten tot een beperkte m.e.r. procedure en niet tot een uitgebreide m.e.r. procedure.	In de regelgeving is vastgelegd wanneer een beperkte en wanneer een uitgebreide m.e.r.procedure doorlopen dient te worden. U kunt informatie hierover vinden op de website van de Commissie MER: . Voor de huidige aanvraag dient een projectMER opgesteld te worden. Ingevolge de regelgeving wordt bij een projectMER de beperkte m.e.r.procedure doorlopen, hetgeen hier is gebeurd.
35.		005	Ik vind het absurd dat de boorlocatie zich zo dicht bij een natuurgebied bevindt, terwijl er ook een mogelijkheid is via een ondergrondse leiding op afstand gas aan te boren.	De locatie is op 20 februari 2014 vergund door de gemeente. De effecten op het natuurgebied zijn in die afwegingen meegenomen. In de huidige procedure is de mijnbouwlocatie een gegeven.
36.		015	Waar en hoe wordt het afvalwater daadwerkelijk behandeld vóórdat het geïnjecteerd wordt in de bodem nabij Nijensleek.	De onderhavige besluiten zien niet op de verwerking van het productiewater. Het productiewater wordt afgevoerd naar een daarvoor geschikte verwerkingsinrichting. Dat kan injectie op de locatie Nijensleek zijn. In de vergunningen van de verwerkingsinrichtingen zijn voorwaarden gesteld aan

				de eigenschappen en behandeling van productiewater.
37.		018	<p>Het MER beperkt zich tot de uitbreiding van de productie zonder de eerder vergunde hoeveelheid hierin te betrekken. Gezien de omvang van effecten van het totale project en de voorzienbaarheid dat er meer gas gewonnen zou kunnen worden dan in eerste instantie aangevraagd vinden wij onzorgvuldige besluitvorming.</p> <p>In het kader van de vergunningsaanvraag ingevolge artikel 2.1, eerste lid, sub e, onder 2, van de wabo, welke uitgaat van uitbreiding van de productie met max. 980.000 Nm3 per dag, zal 1,5 miljoen Nm3 per dag gewonnen mogen worden zonder de eerder vergunde 480.000 Nm3 gas per dag in het MER te beschouwen. Op deze wijze wordt vermeden dat een MER wordt uitgevoerd die betrekking heeft op het totale gaswinningseffect.</p>	<p>In het MER zijn de effecten van de beoogde situatie beschreven, dat wil zeggen dat in het MER de effecten van het totale gaswinningsproject worden beschreven (dat is de huidige vergunde hoeveelheid samen met de productieverhoging die is aangevraagd). De beoogde situatie is een productie tot 1,5 miljoen Nm3 per dag. Dat wordt in het MER beschreven. Het verschil met een MER zoals in de zienswijze bedoeld zit in de referentiesituatie. In het voorliggende MER wordt de huidige vergunde situatie (i.e. een productie van 480.000 Nm3 per dag) gehanteerd als referentiesituatie voor het MER en niet de situatie zonder gaswinning. Voor de productie van 480.000 Nm3 per dag is destijds een m.e.r.-beoordeling gedaan.</p>
38.		018	<p>Direct grenzend aan de locatie ligt een monumentale bossingel die door drie soorten vleermuizen worden gebruikt als vliegroute, voor foerageren en door in elk geval 1 soort voor voortplanting. Bovendien komen diersoorten zoals reeën, dassen en hazelwormen in de directe omgeving van de boorlocatie voor en geniet de veldleeuwerik extra bescherming op de rondom</p>	<p>In dit MER wordt gebruik gemaakt van gegevens uit de Natuurtoets en verschillende aanvullende inventarisaties en onderzoeken van meer recente datum.</p> <p>In 2013 is ten behoeve van de aanleg van de locatie een Natuurtoets uitgevoerd door Oranjewoud (Oranjewoud, mei 2013). Na mei 2013 zijn er in 2014, voorafgaand aan de aanleg van de locatie, aanvullende ecologische onderzoeken (inventarisaties) uitgevoerd (FaunaX, maart, april en augustus</p>

		<p>liggende akkers vanuit de provincie Drenthe. Of recent onderzoek is gedaan naar de huidige toestand is niet te vinden in de Natuurtoets.</p> <p>In dit MER wordt gebruik gemaakt van verouderde gegevens uit de Natuurtoets 2013.</p>	<p>2014) onder meer naar vleermuizen en (broed)vogels. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn gebruikt voor het opstellen van een ecologisch werkprotocol. Verder is tijdens de uitvoering van de werkzaamheden een uitgebreid ecologisch logboek bijgehouden met waarnemingen van vogels in het plangebied en directe omgeving.</p> <p>De verhoging van de maximum dagproductie heeft geen invloed op de huidige toestand van de natuur aangezien de bovengrondse installaties niet wijzigen en er niet meer vervoersbewegingen zullen plaatsvinden dan reeds vergund.</p> <p>Gelet hierop heeft ten behoeve van de verhoging van de maximum dagproductie geen nieuw oriënterend veldonderzoek plaats gevonden naar aanwezige beschermde natuurwaarden. De benodigde toetsing aan beschermde natuurwaarden in het kader van het MER kon uitgevoerd worden op basis van eerdere onderzoeken, inventarisaties en beste beschikbare literatuur en informatie.</p> <p>Voor de toetsing ten aanzien van beschermde habitattypen binnen de invloedssfeer van de productielocatie is de huidige situatie, zoals omschreven in het Natura 2000 beheerplan en de PAS-gebiedsanalyse, als uitgangspunt genomen.</p>
39.	018	<p>Dit MER verwijst , ten behoeve van paragraaf 5.13.2 Flora en Faunawet, naar bijlage 8 waarin alleen natura2000 effecten worden beoordeeld, terwijl de soortbescherming moet worden beoordeeld.</p>	<p>In bijlage 8 ontbreekt de bedoelde onderbouwing ten aanzien van vogels in het kader van de (voormalige) Flora- en faunawet. Deze onderbouwing is nu opgenomen als een aanvullend memo.</p>
40.	018	<p>Bij welk productiescenario (low case, mid case of</p>	<p>Het MER ziet niet op het winningsplan waarin low, mid en high case zijn</p>

			<p>high case) hoort dit MER? Zijn de milieu-effecten in dit MER in een high case scenario getest?</p>	<p>beschreven, maar op de omgevingsvergunning waarin een maximum dagproductie van 1,5 miljoen Nm³ per dag wordt vergund. In het MER worden de milieu-effecten beschreven van een productie van 1,5 miljoen Nm³ per dag ten behoeve van de omgevingsvergunning. Er wordt van een maximum scenario van 365 dagen maximale dagproductie uitgegaan. Dat is veel hoger dan de maximum jaarproductie waarvan in het winningsplan wordt uitgegaan.</p>
41.	018	<p>In het MER (zie bijlage 10 onder 5.13.2) staat "gasproductie zorgt voor een constante geluidsproductie rondom de mijnbouwlocatie." Uit de geluidsberekening komt naar voren dat 40 dB(A) contour tot op 400 meter gelegen is t.o.v. de Mijnbouwlocatie.</p> <p>Wij hebben het afgelopen jaar de locatie diverse malen bezocht en de geluidseffecten zijn niet constant.</p> <p>Het is onduidelijk hoeveel geluidsmetingen zijn gedaan in opdracht van Vermilion. Wij vinden slecht 1 geluidsmeting in "bijlage 1". Als er inderdaad sprake is van een eenmalige meting, dan vinden wij deze niet representatief. Voor een compleet beeld moeten metingen gerelateerd worden aan alle productieniveaus. Hiertoe verzoeken wij.</p>	<p>Er zijn vele factoren van invloed op de 'verspreiding' van geluid, zoals windrichting, temperatuuropbouw in de luchtlagen en de aanwezigheid van een eventueel sneeuwdek. In het geluidprognoserapport is de verwachte gemiddelde geluidsemisatie bepaald bij een maximale productie van 1,5 miljoen Nm³ per dag. Op de beleving van geluid zijn daarnaast ook nog verschillende omgevingsfactoren van invloed, zoals omgevingslawaaï en wind. Dat houdt in dat ook bij een gelijke geluidsemisatie deze op verschillende dagen verschillend ervaren kan worden. Daarbij gaat een geluidprognoserapport uit van een gemiddelde geluidsemisatie hetgeen inhoudt dat de geluidsemisatie soms hoger en soms lager zal zijn. De conclusie is dat de verhoging van de maximale dagproductie niet leidt tot een grotere geluidscontour dan reeds in de geldende vergunning is opgenomen.</p>	
42.	018	<p>De stelling in het MER dat niet alle soorten gevoelig zouden zijn voor verstoring wordt niet wetenschappelijk onderbouwd.</p>	<p>Uit verschillende onderzoeken naar verstoringsafstanden van vogels blijkt dat verschillende soorten op verschillende wijze reageren op verstoring (zowel geluid als optische verstoring). Dit blijkt onder meer uit het literatuuronderzoek van Krijgsveld et. al. (januari 2009). Daarnaast blijkt uit</p>	

				<p>onderzoek dat de mate waarin een soort gevoelig is voor "verstoring" sterk samenhangt met de wijze waarop verstoring optreedt en de leefwijze van een soort (wederom Krijgsveld et. al, 2009.). Niet alle soorten zijn daarmee even gevoelig voor verstoring.</p>
43.		018	<p>In het MER is onder "transportbewegingen" aangegeven dat het aantal transportbewegingen van en naar de locatie als gevolg van de voorgenomen productieverhoging niet zal wijzigen ten opzichte van de huidige vergunde situatie". Bekend is dat de hoeveelheid productiewater toeneemt ten opzichte van de hoeveelheid gas naarmate de put ouder wordt. De aanname dat het aantal transportbewegingen niet zal wijzigingen komt niet overeen met de maximale waterproductie ... Als onze analyse correct is, zijn de geluidseffecten veroorzaakt door een toename van transportbewegingen onvoldoende meegewogen. Wij verzoeken u dit toe te lichten.</p>	<p>In de geluidstudie is uitgegaan van een productie van maximaal 1,5 miljoen Nm3 per dag en een worst case situatie waarbij 3 transportbewegingen per dag plaatsvinden. De worst case situatie qua transportbewegingen wijzigt niet ten opzichte van de huidig vergunde (worst case) situatie.</p> <p>Het is correct dat het aandeel productiewater in de gasstroom toeneemt naarmate de put ouder is. Dit omdat de gasdruk in het veld in de loop van de tijd afneemt en zo het aanwezige formatiewater minder wegdukt bij de put. Dit is het geval aan het einde van de productiecycclus, wanneer de nu vergunde dagproductie van 1,5 miljoen Nm3 niet meer kan worden behaald. In de vigerende vergunning is voor het aantal transportbewegingen uitgegaan van de situatie aan het eind van de levensduur van de put (worst case situatie). In zowel de huidige als in de beoogde situatie is de verwachte hoeveelheid productiewater aan het eind van de levensduur van de put gelijk. Op basis hiervan is het aantal transportbewegingen in beide situaties vergelijkbaar. Verhoging van de dagproductie heeft geen effect op het aantal vervoersbewegingen voor de afvoer van het productiewater.</p>
44.		018	<p>Ook de stelling dat er sprake zou zijn van een geluidsverstoring die constant zou zijn en daarom in enkele gevallen zou leiden tot gewinning is onjuist, gezien er sprake is van een fluctuerende geluidsverstoring. Wij vinden het onderzoek naar geluidseffecten dan ook ontoereikend.</p>	<p>In het memo ten aanzien van verstoring van beschermde natuurwaarden (bijlage 8 bij het MER) wordt uitgegaan van een "constante" mate van geluidsverstoring, gebaseerd op de geluidsstudies. Uit literatuur onderzoek (onder meer Krijgsveld et. al. 2009) blijkt dat bij een constante mate van geluidsbelasting, waarbij overige visuele verstoring achterwege blijft, er sprake kan zijn van gewinning.</p>

45.	018	<p>Er staat niet aangegeven op welk productieniveau de geluidsmeting is uitgevoerd. Het is niet duidelijk of de geluidsproductie bij winning van 1,5 miljoen Nm3 gas/dag de geluidscontour zich niet verder zal uitbreiden naar (of in) het op 550 meter afstand gelegen Natura2000 gebied. Ons verzoek is de geluidsbron geheel af te dekken.</p>	<p>De reeds vergunde geluidscontour wordt niet gewijzigd en verschuift niet en/of breidt zich dus niet uit.</p> <p>Uit het onderzoek blijkt dat de 40 dBA contour op circa 250 tot 300 meter vanaf de inrichting is gelegen. Daarmee is de geluidproductie ter hoogte van het Natura2000-gebied, gelegen op circa 550 meter vanaf de inrichting, met zekerheid minder dan 40 dBA. Dit is ook aangegeven in het memo ten aanzien van verstoring van beschermde natuurwaarden (bijlage 8 bij het MER).</p> <p>Indien blijkt dat meer geluid wordt geproduceerd dan in de vergunning is toegestaan, zal Vermilion maatregelen moeten treffen om alsnog aan de geluidsvorschriften te voldoen. Afdekking van de geluidsbron is niet noodzakelijk aangezien de vergunde geluidscontour ongewijzigd blijft.</p>
46.	018	<p>Emissies komen vrij tijdens het ontluichten van de productie watertank en het drukvrij maken van installatie/onderdelen. In rapportages worden deze emissies allen naar "0" afgerond. Wij vinden dit onterecht omdat er hoe dan ook sprake is van een toename. De emissies zijn niet cumulatief meegenomen in het MER.</p> <p>Er is enkel gekeken naar emissies die vrijkomen bij deze productie, die als fase 2 wordt omschreven en alleen over het jaar 2016 zijn berekend. Onduidelijk is op welk productieniveau de berekeningen betrekking hebben. De uitkomst inzake ammoniak (NH3) emissie wordt niet gemeld, wel de NOx emissie.</p>	<p>In de nieuwe situatie (fase 2) is uitgegaan van een maximale productie van 1,5 miljoen Nm3 per dag. In deze fase wordt gebruik gemaakt van de al op de locatie aanwezige procesinstallaties. In de MER-beoordeling van de huidige omgevingsvergunning is reeds rekening gehouden met de emissies die plaatsvinden onder normale bedrijfsomstandigheden, nl. de minimale hoeveelheden aardgas afkomstig uit de ontluchting van de productiewatertank. Tevens is aangegeven dat het onderhoud soms het geheel of gedeeltelijk drukvrij maken van de installatie vereist.</p> <p>In de emissiestudie is gekeken naar de relevante emissies over 1 jaar ten gevolge van de activiteiten binnen de inrichting Wapse bij een maximum dagproductie van 1,5 miljoen Nm3 per dag. Dit betreft emissies van NOx, benzeen en fijn stof. Emissie van ammoniak is niet aan de orde bij conventionele gaswinning en derhalve buiten beschouwing gelaten.</p>

			<p>Mocht blijken dat het aantal aangegeven transportbewegingen hoger is, dan zijn de aangegeven hoeveelheden emissies niet correct. Ook is onduidelijk of de emissies die vrijkomen bij de plaatsing van een mobiele installatie zijn meegenomen. Aangezien toename van stikstofdepositie op Natura2000 niet zonder meer is toegestaan, dient duidelijk aangegeven te worden op welk productieniveau de berekeningen zijn gebaseerd.</p>	<p>Zoals eerder aangegeven, wordt het aantal transportbewegingen niet hoger dan de momenteel vergunde (worst case) situatie.</p> <p>Een mobiele installatie vormt geen onderdeel van de inrichting; daarom zijn de emissies van het plaatsen van een mobiele installatie niet meegenomen in het MER. Gezien het plaatsen van een mobiele installatie niet is meegenomen in de emissiestudie ten behoeve van de huidige vigerende omgevingsvergunning zal, indien een mobiele installatie toch nodig zal blijken in de toekomst, de plaatsing en het gebruik daarvan worden beoordeeld aan de hand van de dan geldende regelgeving.</p>
47.		018	<p>Het is onduidelijk hoe vaak de procedure tot plaatsing van een tijdelijke mobiele installatie herhaald zal worden en of dit gepaard zal gaan met een overstralende verlichting, geluidsoverlast en affakkelen zoals in 2014 bij de proefboring. Zijn deze effecten (cumulatief) opgenomen in het MER. Wij willen dit graag nader toegelicht zien.</p>	<p>Voorliggende besluiten zien niet op de plaatsing van tijdelijke mobiele installaties in de toekomst. Indien een mobiele installatie nodig zal blijken in de toekomst, dient de plaatsing en het gebruik daarvan te worden beoordeeld aan de hand van de dan geldende regelgeving.</p>
48.		018	<p>Milieudefensie verzoekt het ministerie van EZ de volgende voorwaarden op te nemen in de ontwerp-omgevingsvergunning m.b.t. de natuurwaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geen mitigerende maatregelen voor aanvang van nieuwe activiteiten - Niet starten in het broedseizoen (half maart – half september) - Geen activiteiten in paarseizoen vlermuizen - Geen activiteiten in schermertijd in 	<p>De activiteit waarvoor vergunning wordt aangevraagd is het verhogen van de maximum dagproductie. Het oprichten en in werking hebben van de inrichting is al vergund. Dat maakt het opnemen van de genoemde voorwaarden in deze wijzigingsvergunning zinledig.</p>

			<p>verband met vleermuizen en doeltreffende (afschermende) maatregelen om verdere verstoring tegen te gaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geen verlichting op basis van sensoren, maar op basis van handbediening, - De geluidsproductie/geluidsbron geheel afdekken. 	
49.		018	<p>Effectanalyses gaan veelal uit van aannames gebaseerd op vergelijkbare data van andere (naastgelegen) boorlocatie(s). Ook worden effecten vaak onafhankelijk van elkaar gewogen en "afgevaarderd" naar "0". In de nieuwe aanvraag omgevingsvergunning van Vermilion tot productieverhoging zijn alle effecten wederom "0". Ook cumulatief.</p> <p>Ook wordt niet gekeken naar de effecten die winning uit gasvelden op elkaar hebben en hoe zich die tot elkaar verhouden. Milieudefensie is bezorgd over een toename van aanvragen van Vermilion (en anderen) in deze gemeente (en net buiten de grenzen van de gemeente).</p>	<p>Ten tijde van en sinds het opstellen van het MER zijn geen plannen of ontwikkelingen bekend in de omgeving van de mijnbouwlocatie Wapse die van invloed kunnen zijn op de beoordeelde effecten.</p> <p>Indien in de toekomst ontwikkelingen elders plaatsvinden, dient bij de beoordeling van de effecten van die ontwikkelingen rekening te worden gehouden met de effecten ten gevolge van de gasproductie van de locatie Wapse.</p>
50.		010	<p>We hebben een minicamping met uitzicht op de boorlocatie. Als de productiecapaciteit vergroot wordt is meer onderhoud aan het boorstation nodig. Dat is niet goed voor de recreatievoorziening.</p>	<p>Indien u schade leidt door de verhoging van de maximale dagproductie kunt u daarvoor Vermilion aansprakelijk stellen. De verhoging van de maximale dagproductie leidt overigens niet tot meer onderhoud aan de mijnbouwlocatie.</p>

	VIII		Winningsplan en omgevingsvergunning	
51.		004 015 002	Ik wil niet dat de verhoogde productie doorgaat, want ik ben er niet gerust meer op. Omdat geen zekerheid gegeven kan worden op het uitsluiten van risico's zijn wij tegen gasboringen in ons gebied.	<p>De minister kan onder andere instemming met het winningsplan weigeren indien de veiligheid voor omwonenden in het geding is, wegens het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of indien er nadelige gevolgen zijn voor natuur en milieu als gevolg van de werkwijze zoals beschreven in het winningsplan. Aan een instemmingsbesluit kunnen voorschriften of beperkingen worden verbonden. Door in het instemmingsbesluit alle adviezen mee te wegen, komt de minister tot een gebalanceerd instemmingsbesluit, waarin de veiligheid voorop staat.</p> <p>In een winningsplan wordt beschreven hoeveel gas het mijnbouwbedrijf verwacht te winnen, binnen welke periode en op welke wijze zij dat willen gaan doen. Verder staat in het winningsplan wat daarbij de verwachte bodemdaling is en of er seismische risico's verwacht worden.</p> <p>De procedure ter voorbereiding van het instemmingsbesluit heeft als doel om voorafgaand aan de winning expliciet te toetsen of de winning van het gas op de in het winningsplan beschreven wijze op een veilige manier gebeurt. Om een zorgvuldig besluit te kunnen nemen worden verschillende adviseurs betrokken. Staatstoezicht op de Mijnen adviseert de minister over de technische aspecten zoals de risicobeoordeling en de doelmatigheid van winningen. TNO adviseert SodM ten aanzien van de geologische aspecten. De Tcbb adviseert de minister over de verwachte gevolgen van de ingeschatte bodembeweging. De decentrale overheden (provincies, gemeenten en waterschappen) kunnen in hun advies regionale en lokale kennis inbrengen. Zij adviseren over mogelijke effecten van de verwachte bodembeweging op de kwaliteiten van het gebied, de veiligheid van omwonenden en de mogelijke effecten op aanwezige bebouwing of infrastructurele werken. Ten slotte wordt de Mijnraad gevraagd om – alle</p>

				<p>ontvangen adviezen overziend – een integraal advies te geven.</p> <p>De omgevingsvergunning is onder andere beoordeeld op het aspect externe veiligheid, omdat de gaswinning valt onder het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen (BEVI). Vermilion heeft hiervoor een Kwantitatieve Risico Analyse (QRA) opgesteld, waarin de kans op en de effecten van verschillende mogelijke calamiteiten zijn beschreven.</p> <p>Alles overziende is geconcludeerd dat gaswinning uit het gasvoorkomen Diever op een veilige wijze kan plaatsvinden.</p>
52.	003 007 009	<p>Wij betreuren dat ons dorp niet is betrokken bij de besluitvorming.</p> <p>Burgers en gemeente hebben geen invloed op de beslissing van de minister.</p>	<p>De minister herkent zich niet in deze opmerking. Een ieder heeft de mogelijkheid gehad om een zienswijze in te dienen op de voorliggende omgevingsvergunning en het voorliggende instemmingsbesluit. Dit betreft zowel de gemeente Westerveld als burgers en andere organisaties. Negentien burgers en organisaties hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.</p> <p>Vooruitlopend op de wijzigingen in de Mijnbouwwet die de betrokkenheid van decentrale overheden en burgers vergroot, heeft de minister bovendien bij het opstellen van het ontwerp-instemmingsbesluit zoveel als mogelijk in de geest van de nieuwe Mijnbouwwet gehandeld. Daarom heeft de minister niet alleen SodM en de Tcbb om advies gevraagd, maar ook de gemeente Westerveld, de, de Mijnraad, de provincie Drenthe en het waterschap Drents Overijsselse Delta. Zij hebben op respectievelijk 2 september 2016 , 21 juni 2016, 1 augustus 2016, 7 oktober 2016, 1 september 2016 en 2 september 2016 advies gegeven.</p> <p>De adviezen zijn betrokken in het ontwerp-instemmingsbesluit dat van woensdag 30 november 2016 tot en met dinsdag 10 januari 2017 ter inzage heeft gelegen. In het voorliggende instemmingsbesluit en de voorliggende</p>	

				omgevingsvergunning zijn naast de adviezen ook de zienswijzen betrokken.
53.		005 015	<p>De gemeente Westerveld heeft ons in het voortraject onvoldoende voorgelicht, zodat we nu nog met onduidelijkheden blijven zitten. Veel vragen zijn onbeantwoord.</p> <p>Op de Informatiemarkt van 15 december kregen we geen juist en volledig beeld van de ins en outs van deze gaswinning. Soms kregen we tegengestelde inzichten van de verschillende instanties. Wij verzoeken u een informatiebrochure te verspreiden waarin volledige opening van zaken wordt gegeven over de huidige en voorgenomen gaswinning bij Wapse en de mogelijke nadelige gevolgen daarvan.</p>	<p>De zienswijze maakt niet duidelijk welke vragen en onduidelijkheden nog bestaan.</p> <p>In de huidige procedure liggen een omgevingsvergunning ter verhoging van de dagproductie en een instemmingsbesluit met het winningsplan voor. De minister is het bevoegd gezag voor zowel het instemmingsbesluit als voor de omgevingsvergunning. De minister is daarmee verantwoordelijk voor de informatievoorziening die met de voorbereidingsprocedure samenhangt. In het ontwerpbesluit voor de omgevingsvergunning en het ontwerpinstemmingsbesluit is ingegaan op de voorgenomen gaswinning en de mogelijke gevolgen daarvan. Een kennisgeving van deze ontwerpbesluiten is geplaatst op 29 november 2016 en 6 december 2016 in zowel de Staatscourant als het blad Da's Mooi. Op een informatiemarkt op 15 december 2016 konden belangstellenden terecht bij de verschillende betrokken partijen om vragen te stellen en antwoorden te krijgen. Het beeld dat geschetst wordt van de informatiemarkt op 15 december 2016 wordt niet herkend.</p> <p>U kunt informatie vinden over gaswinning in het algemeen op de website www.hoewerktgaswinnen.nl. Daarnaast kunt u het winningsplan, de adviezen, de zienswijzen en de ontwerpbesluiten ten aanzien van dit specifieke project inzien op de website www.nlog.nl : http://www.nlog.nl/ter-inzage-legging-winningsplan-diever.</p> <p>Tot slot zijn mijnbouwbedrijven zelf verantwoordelijk voor de overige communicatie rond de projecten die zij uitvoeren. Over dit project kunt u daarom ook informatie vinden op de website van Vermilion: www.vermilionenergy.nl.</p>

54.		007	<p>De omgeving was niet op de hoogte van het feit dat de boring al gaande was. De bewoners waren niet van tevoren geïnformeerd.</p>	<p>De omgeving is op diverse momenten geïnformeerd over de mijnbouwactiviteiten in Diever.</p> <p>In 2014 is een proefboring uitgevoerd om de aanwezigheid van aardgasvoorraden te onderzoeken. Voor de proefboring diende destijds vier weken van te voren een melding te worden ingediend bij de minister op grond van artikel 7 van het Besluit algemene regels mijnbouw. Voorafgaand aan de proefboring is op 5 augustus 2014 een kennisgeving geplaatst in de Staatscourant en het blad Da's Mooi. Tevens is een afschrift van de melding aan de gemeente Westerveld gestuurd.</p> <p>Vermilion heeft verder voorlichtingsavonden gehouden over de proefboring op 17 januari 2013 en 21 augustus 2014. Deze voorlichtingsavonden waren ten behoeve van de omgevingsvergunning voor de aanleg van de boorlocatie en de uitvoering van de proefboring door Vermilion. Deze omgevingsvergunning is afgegeven door de gemeente Westerveld. Voor de productiefase en de aanleg van de gastransportleiding heeft Vermilion op 6 november 2014 een informatieavond gehouden. De geldende omgevingsvergunning voor het oprichten van de gaswinningslocatie is voorbereid overeenkomstig afdeling 3.4 van de Awb. Het ontwerpbesluit is destijds bekendgemaakt in de Staatscourant en Da's Mooi en heeft 6 weken ter inzage gelegen bij de gemeente Westerveld, waarbij eenieder zienswijzen naar voren heeft kunnen brengen. Daarna is op 15 juni 2015 het definitieve besluit bekendgemaakt in de Staatscourant en Da's Mooi en vervolgens 6 weken ter inzage gelegd bij de gemeente.</p> <p>De omgeving is ook op de hoogte gebracht van de thans in het geding zijnde omgevingsvergunning voor de verhoging van de dagproductie van 470 kNm³ naar 1.500 kNm³ en voor het instemmingsbesluit met het winningsplan. EZ heeft een kennisgeving van deze ontwerpbesluiten geplaatst op 29 november 2016 en 6 december 2016 in zowel de Staatscourant als het blad</p>
-----	--	-----	---	---

				Da's Mooi. Op een informatiemarkt op 15 december 2016 konden belangstellenden terecht bij de verschillende betrokken partijen om vragen te stellen en antwoorden te krijgen over de voorgenomen winning, het ontwerp-instemmingsbesluit met het winningsplan en de ontwerp-omgevingsvergunning.
55.	007 015 017 018 012	<p>Er wordt meer gewonnen dan in de vergunning is toegestaan. De producent overtreedt hiermee een wettelijke regeling. De Inspecteur-Generaal der Mijnen dient toezicht te houden en corrigerend op te treden. Verzoek dit te doen.</p> <p>Heeft een vergunning inhoud als Vermilion in overleg met EZ vervolgens veel meer mag produceren? Dit geeft ons geen vertrouwen.</p> <p>Vermilion heeft gehandeld in strijd met de vergunning. Ze hebben tijdens de test de vergunde hoeveelheid te winnen gas fors overschreden met gemiddeld 150.000 Nm3 per dag.</p> <p>Tijdens de test is de totale hoeveelheid gewonnen gas veel hoger gebleken dan in 2015 aangevraagd door Vermilion. Ons is geen besluit bekend van de gemeente Westerveld of het Ministerie van EZ waarin toestemming is verleend om de dagelijks toegestane hoeveelheid te winnen gas met 150.000 Nm3 te overschrijden.</p> <p>Bij de aanvraag voor de winningsvergunning</p>	<p>In deze procedure ligt de omgevingsvergunning voor de verhoging van de maximale dagproductie en het instemmingsbesluit met het winningsplan voor en niet de vraag of de bij besluit van 15 juni 2015 verleende omgevingsvergunning overtreden wordt. De toegestane dagproductie is gelet op de uitspraak van de Voorzitter van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State van 2 maart 2017, 201700806/2/A1, maximaal 470 kNm3. Pas als de voorliggende omgevingsvergunning en dit instemmingsbesluit in werking zijn getreden, zal Vermilion meer gas dan 470 kNm3 mogen winnen.</p> <p>Eind 2015 is Vermilion gestart met het uitvoeren van een zogeheten "extended welltest". Deze test is uitgevoerd om te onderzoeken hoe het veld zich vermoedelijk zal gaan gedragen en de productie zich zal ontwikkelen. De informatie uit de test kan gebruikt worden om het winningsplan te onderbouwen en om de gevolgen van de winning zo goed mogelijk in te kunnen schatten. Van belang is dat er in het kader van de test geen aanpassingen aan de reeds vergunde installatie zijn doorgevoerd of noodzakelijk zijn om de verhoogde productie tijdens de test te behalen en dat de test een tijdelijke situatie betreft. De test is in augustus 2016 afgerond.</p> <p>Of tijdens deze testfase meer gas is gewonnen dan Vermilion was toegestaan maakt geen deel uit van deze procedure en is voor de minister geen grond om de instemming met het winningsplan (gedeeltelijk) te weigeren dan wel de omgevingsvergunning niet te verlenen.</p>	

		<p>Mijnbouwwet (2015) werd uitgegaan van 480.000 Nm³ gas per dag. Op basis daarvan zou geen MER nodig zijn. Nu er sprake is van een ruime overschrijding is sprake van een onterecht besluit.</p> <p>Wij zien in het kader van artikel 4 graag toegelicht of de gaswinning daadwerkelijk wordt gestopt in de periode tussen het einde van de test en de instemming met het winningsbesluit.</p>	<p>Ten overvloede wijst de minister erop dat bij de vóór 29 juni 2016 ingediende winningsplannen (zoals het winningsplan Diever), in afwachting van de wijziging van de Mijnbouwwet per 1 januari 2017, de productie mocht worden voortgezet, ook al lag daar niet een instemming met een winningsplan aan ten grondslag. De minister heeft eerst hiertoe besloten nadat uit analyses van SodM en TNO is gebleken dat bij gasproductie uit kleine gasvelden zoals Diever de seismische risico's beperkt zijn. De minister heeft vervolgens Vermilion per brief van 29 juni 2016 laten weten dat deze, in afwachting van de formele behandeling van het gewijzigde winningsplan op basis van de gewijzigde wet, de productie mocht voortzetten. Ook de gemeenten zijn hiervan op de hoogte gesteld. Zie in dit verband de brief aan de Tweede Kamer van 14 april 2017 (Kamerstukken II 2016/17, 33 529, nr. 348).</p>
56.	007	<p>Een hogere productie per dag zou niet eerder dan twee jaar na aanvang van de boring toegestaan moeten worden. Eerst moet ervaring opgedaan zijn met de effecten van het huidige productievolume.</p>	<p>Momenteel wordt ervaring opgedaan met het nu toegestane productievolume van 470 kNm³ per dag. De testfase voorafgaand aan de winning is onder meer bedoeld om ervaring op te doen met de effecten van verschillende productievolumes. Vervolgens wordt in het MER onderzocht wat de gevolgen zijn van de verhoging van de maximale dagproductie. In dit geval is in het MER geconstateerd dat er geen sprake is van negatieve milieugevolgen door de verhoging van de maximale dagproductie. Met betrekking tot bodemdaling heeft de verhoging van de dagproductie geen invloed op hoeveel de bodem daalt. Het totale productievolume bepaalt de bodemdaling.</p>
57.	017	<p>Wij maken bezwaar tegen de productieverhoging. We hebben weinig vertrouwen in een nieuwe productievergunning. Betekent dit bijvoorbeeld</p>	<p>Nee, er zullen geen nieuwe testen plaatsvinden. Tijdens de testfase na de proefboring en voorafgaand aan de daadwerkelijke winning is vastgesteld wat de maximale dagproductie van het gasveld is. Aan de hand van de</p>

			dat er opnieuw een test jaar start, waarbij de productie dus ook weer veel hoger kan uitvallen.	testresultaten heeft Vermilion een omgevingsvergunning aangevraagd voor een hogere maximale dagproductie. Totdat Vermilion de omgevingsvergunning voor de productieverbodiging heeft en een instemmingsbesluit met het winningsplan mag het 470 kNm3 per dag winnen. Het ligt niet in de verwachting dat in de toekomst het gas nog sneller kan toestromen dan nu is vastgesteld. Naarmate de productie vordert zal de druk in het gasvoorkomen en daarmee de toestroom van gas afnemen.
58.		018	Het is via Nlog niet vast te stellen tot welk productieniveau (midrange-case of high case) de put is getest.	Dat klopt, want op Nlog staat alleen de totale productie per maand. Mid-case en high case in het winningsplan hebben betrekking op de mogelijke totale productie. Beide zeggen niets over de (geteste) dagproductie.
59.		017	Een jaar lang wordt ver boven de vergunning geproduceerd. Volgens de oorspronkelijke verwachte opbrengst van 540 miljoen m3 zou de put al bijna half leeg moeten zijn. Wat betekent dit voor een vergunning?	In het winningsplan is aangegeven dat de verwachte opbrengst kan variëren tussen 515 (low case) en 1360 (high case) miljoen kNm3. Tot dusver is ongeveer 330 miljoen Nm3 geproduceerd. Dat houdt in dat Vermilion, ook in de low case variant, ruimte heeft om te produceren.
60.		012 014	Er blijft voor ons onduidelijkheid bestaan over de (gevolgen van de) verdrievoudiging van de dagelijkse productiecapaciteit.	<p>In het kader van de omgevingsvergunning is in het MER onderzocht wat de gevolgen zijn van de verhoging van de maximale dagproductie. Het MER is tezamen met alle andere documenten die betrekking hebben op het (ontwerp)-instemmingsbesluit en de (ontwerp)omgevingsvergunning ter inzage gelegd en gepubliceerd op www.NLOG.nl.</p> <p>In het kader van het winningsplan is gebleken dat de verhoging van de maximale dagproductie geen gevolgen heeft voor de verwachte bodemdaling, schade door bodembeweging en natuur en milieu. Indien gewijzigde inzichten of omstandigheden daartoe aanleiding geven, dient het winningsplan aangepast te worden.</p>

61.		003	Wij zijn bang voor de milieueffecten omdat hierover weinig duidelijkheid wordt verschaft. Ons is niet duidelijk wat de regels en voorschriften inhouden.	In het MER is onderzocht wat de milieugevolgen zijn van de verhoging van de maximale dagproductie. In het ontwerp-instemmingsbesluit en de ontwerp-omgevingsvergunning zijn voorschriften opgenomen waar Vermilion zich aan moet houden. SodM houdt hierop toezicht. Het MER is tezamen met alle andere documenten die betrekking hebben op het (ontwerp)-instemmingsbesluit en de (ontwerp)omgevings-vergunning evenals de besluiten zelf gepubliceerd op www.NLOG.nl . In paragraaf 7.6 en 9 van het instemmingsbesluit is ingegaan op de gevolgen van het winningsplan voor natuur en milieu.
62.		003	Wij zijn bezorgd dat er nu aan alle regels wordt voldaan, maar dat er bij de uitvoering te weinig externe en onafhankelijke organisaties controleren.	SodM is onafhankelijk toezichthouder en ziet toe op naleving van de wettelijke regels en op naleving van de voorschriften uit de vergunningen. De toezichthouder oordeelt of er aan alle wettelijke regels en voorschriften wordt voldaan en, indien er niet aan wordt voldaan, of er handhavend opgetreden moet worden.
63.		005	Ik heb er weinig vertrouwen in dat een buitenlands bedrijf onze belangen even goed zal behartigen als een Nederlands bedrijf.	Vermilion Energy Nederlands B.V. is een Nederlands bedrijf dat deel uitmaakt van het internationale Vermilion Energy concern. Het hoofdkantoor van het concern bevindt zich in Calgary in Canada. Ongeacht de herkomst van een bedrijf dient een bedrijf zich aan de Nederlandse wet- en regelgeving te houden.
64.		018	In het kader van een lusten-lastenverdeling mist Milieudefensie een (financiële) ondersteuning van het initiatief van de provincie Drenthe om het wonen in 2040 energieneutraal te laten zijn.	Het door de indiener genoemde initiatief staat geheel los van voorliggende besluitvorming. Zoals aangegeven in de kamerbrief "Samen energieprojecten realiseren - visie op omgevingsmanagement" (Kamerstukken II, 2015/16, 31 239, nrs. 211 en 254) is de verevening van lusten en lasten een onderdeel van de

				<p>breder dialog die initiatiefnemers voeren met overheden en omwonenden over een project. Zie in dit verband ook paragraaf 7.6 van het instemmingsbesluit.</p> <p>Vermilion heeft een <i>Omgevingsfonds</i> opgericht om een maatschappelijke bijdrage te leveren aan projecten in de omgeving waarin Vermilion opereert. Zo heeft Vermilion in 2016 in de omgeving van de mijnbouwlocatie Wapse een aantal projecten ondersteund, zoals een project om energie bezuinigende maatregelen aan te brengen in/op het dorps huis in Wilhelminaoord, het project "Behoud Mandenmakerij = toekomst voor jongeren" (een project voor jongeren met een autisme spectrum stoornis) van de Maatschappij van Weldadigheid en een project waarmee de trimbaan in Vledder van nieuwe toestellen is voorzien.</p>
65.		015 017	<p>Meerdere ervaringen met versnelde gaswinning tonen aan dat deze ernstige schade en/of een negatieve impact kunnen hebben op mens, milieu en maatschappij. Vermilion houdt hiermee onvoldoende rekening in haar aanvragen. De veiligheid dient eerst veel beter en nauwkeuriger te worden onderzocht. Indien u de nieuwe productievoornemens goedkeurt houdt u onvoldoende rekening met het burgerperspectief mede gelet op de aard van deze zienswijze.</p> <p>Versnelde productie geeft een grotere kans op aardschokken zoals in Groningen. Weegt het financiële belang van Vermilion zoveel zwaarder dan het belang van de inwoners?</p>	<p>Indieners geven niet aan op welke ervaringen met versnelde gaswinning zij doelen. Daarom is een meer specifieke reactie niet mogelijk.</p> <p>In de nieuwe Mijnbouwwet neemt de veiligheid voor omwonenden een belangrijke plaats in. Bij het afgeven van een instemmingsbesluit wordt daar specifiek op getoetst. Artikel 36, derde lid, van de Mijnbouwwet geeft aan dat de minister zijn instemming kan intrekken of beperkingen en voorschriften stellen of wijzigen, indien dat gerechtvaardigd wordt door veranderde omstandigheden of gewijzigde inzichten inzake een grond als genoemd in het eerste lid van artikel 36 van de Mijnbouwwet</p> <p>In het MER is onderzocht wat de milieueffecten zijn van de verhoging van de maximale dagproductie voor het gasvoorkomen Diever. De verhoging van de maximale dagproductie leidt niet tot meer bodemdaling. Voor de gaswinning uit het Diever veld zijn er daarnaast geen redenen om te veronderstellen dat de productiesnelheid leidt tot andere uitkomsten dan die van de seismische risico analyse. Ook de adviezen van mijn technisch adviseurs geven hier</p>

				geen aanleiding toe.
66.		015	<p>Wij willen dat u geen vergunning verleent voor de voorgenomen productieverhoging.</p> <p>Met het eerder door Vermilion ingediende winningsplan (vergund op 15 juni 2015) kan hetzelfde resultaat worden bereikt over een langere periode, maar met minder al dan niet voorspelbare risico's.</p>	<p>In het MER is onderzocht wat de gevolgen zijn van de verhoging van de maximale dagproductie. De verhoging van de dagproductie heeft geen effect op de bodemdaling. Met betrekking tot bodemdaling nemen risico's niet toe of af door langzamer te winnen.</p> <p>Voor de productie uit het gasvoorkomen Diever geldt dat deze valt onder de seismische risico-categorie I (dat is de laagste risico-categorie). Dit betekent dat er geen veiligheidsrisico is voor de omgeving. TNO heeft op verzoek van SodM het risico ten gevolge van geïnduceerde aardbevingen die door Vermilion in kaart is gebracht, geverifieerd en is van mening dat de matrix op juiste wijze is ingevuld. De risicoanalyse is door SodM geverifieerd en reëel bevonden. SodM geeft aan dat zwaardere bevingen zeer onwaarschijnlijk zijn (Mmax 2,53 respectievelijk 2,76 op de schaal van Richter) daar de ondiepe ondergrond relatief stijf is. SodM kan zich dan ook vinden in de conclusie van Vermilion dat de kans op aardbevingen met significante schade klein is. Voor de gaswinning uit het Diever veld zijn er geen redenen om te veronderstellen dat de productiesnelheid leidt tot andere uitkomsten dan die van de seismische risico analyse. Ook de adviezen van mijn technisch adviseurs geven hier geen aanleiding toe. Indien aannames die aan het winningsplan onderliggen niet juist blijken te zijn (daaronder vallen ook de aannames met betrekking tot de Mmax), zal het winningsplan in ieder geval op die punten gewijzigd dienen te worden. Immers, het instemmingsbesluit heeft alleen betrekking op het winningsplan met die bepaalde aannames. Gelet hierop is het niet noodzakelijk een voorschrift zoals voorgesteld in het instemmingsbesluit op te nemen.</p> <p>Alles overziende is geconcludeerd dat gaswinning uit het gasvoorkomen Diever op een veilige wijze kan plaatsvinden.</p>